

FN-forbundets Nyhedsbrev

Årgang 3, nr. 1, januar 2008

Indhold i dette nummer:

NYT fra FN-forbundet.....	2
”To encourage – not discourage”	3
LEDER – Sporene fra Bali skræmmer.....	5
Multilateralt samarbejde i krise, men mere nødvendigt end nogensinde	7
Fredens fjender – stabilitetens sabotører.....	11
Rejsebrev fra Cambodja, del 2	15
BØGER anmeldt af Henrik Døcker.....	18

Deadline for stof til næste nummer af nyhedsbrevet er mandag den 11. februar 2008

Udgivet af FN-forbundet, Store Kongensgade 36, 4.th., 1264 København K, www.una.dk,
e-mail: fnforbundet@una.dk, ISSN: 1901-645X

Redaktion: Anni Herfort Andersen, Sussi K. Andersen, Henrik Døcker, Johanne Riktrup
Hansen, Trine M.N. Jensen, Dorte Munch, Hanne Steinmeier og Jørgen Estrup (ansvarshavende)

NYT fra FN-forbundet

Landsmøde 2008

Sæt kryds i kalenderen ved weekenden lørdag den 25. og søndag den 26. oktober 2008, hvor FN-forbundet afholder sit landsmøde. Det er besluttet, at landsmødet afholdes i København. Nærmere om sted, dagsorden m.v. følger.

Ny version af www.globalis.dk

Det interaktive verdenskort Globalis er blevet opdateret! Globalis er udviklet af FN-sambandet i Norge og oversat af FN-forbundet i Danmark. Globalis.dk er den største database med FN-statistik på dansk og indeholder bl.a. landeprofil for FN's medlemslande, be-

skrivelser af de største konflikter i verden, verdenskort over forskellige geografiske forhold samt satellitbilleder, som viser menneskelig påvirkning af Jordens miljø. Og ikke mindst: På Globalis kan du nemt finde ud, hvordan verden udvikler sig i forhold til 2015 Målene.

Walk the World

Walk the World afholdes i år lørdag den 1. juni. Arrangementet er FN's fødevareprogram (WFP) globale støttearrangement i kampen mod sult, og FN-forbundet og WFP's nordiske kontor står for arrangementet i Danmark. Nærmere oplysninger følger i et senere nummer af Nyhedsbrevet.

"To encourage – not discourage"

Af Nana Heltberg, næstformand i DanMUN og Anders Boye fra FN-forbundets skoletjeneste

Der er en kløft imellem, hvad verdens regeringer skriver under på, når de kigger forbi i New York, og på hvad der rent faktisk bliver til reel politik. Hvor stor er forskellen og hvem kan gøre en forskel i forhold til ændre på det faktum? Er det i forlængelse af dette i virkeligheden ngo'erne, det sidder inde med løsningen?

Med den upåklagelige udsigt fra Bonns gamle udenrigsministerium over Rhinen var det disse spørgsmål, som arbejdsgruppen Making Commitment Matters, MCM, havde stående på overheaden i weekenden den 19.-21. januar. Barren er sat højt. 27 repræsentanter fra 20 lande i alderen mellem 20 og 30 har sat sig for at forsøge at få svar på spørgsmålene med en tidshorisont på 18 måneder. Kernen i arbejdet bliver en undersøgelse af nationale ngo'ers optagelse af viden fra FN-systemet og deres strategier for påvirkning af deres regeringer. Undersøgelsen bliver todelt med et spørgeskema, der skal besvares i 7 af initiativets lande og en interviewundersøgelse, der skal gennemføres i alle initiativets 20 lande. Disse skal ligge til grund for et forløb, hvor der skal udvikles redskaber til nationale ngo'er til hjælp i deres arbejde med at få underskrevne FN-resolutioner ratificeret

og sat på den nationale politiske dagsorden. Intet mindre.

Initiativet

Udover repræsentanterne fra de 20 deltagende lande, består gruppen bag initiativet af fem frivillige fra forskellige dele af det tyske FN-forbund og deres ungdomsafdelinger, som blev valgt til at varetage sekretariatsdelen af initiativet. Denne første konference havde administrativ og praktisk støtte fra det tyske FN-forbund og lå i forlængelse af deres årlige ungdomskonference, hvor blandt andet den tyske ungdomsdelegerede bliver valgt. Nana Heltberg, næstformand i DANMUN og Anders Boye fra FN-forbundets Skoletjeneste er de danske repræsentanter. De næste opgaver ligger i at skabe en gruppe af frivillige i hvert land, der kan bidrage til opgaverne i forbindelse med initiativet, i at lave fundraising til de næste dele af initiativet og i at skabe partnerskaber, der kan bidrage til initiativets gennemførelse.

Der var naturligvis meget for gruppen at diskutere – fra beslutningskompetencer til forskningsfokus. Fra virtuelle mødeformer til behovet for at mødes ansigt til ansigt. Forberedelserne til konferencen er foregået via virtuelle møder på chat, over telefon og via vidensudveksling og -læring. De tre måneders forberedelse og den omfattende ansøgningsproces, hvor de 20 landerepræsentanter var blevet valgt imellem

144 ansøgere, skabte en sjælden effektiv og dedikeret atmosfære på konferencen. Det stod klart, at der i denne gruppe er store ressourcer og en meget stærk vilje til at skabe et reelt resultat.

For provokerende?

Et spørgsmål lå dog og lurede – er det for frækt eller provokerende at skabe et initiativ, der i sin essens peger på, at det går lidt for langsomt med implementeringen af de aftaler, som regeringerne skriver under på i New York? Forelagt dette spørgsmål svarede generalsekretæren for det tyske FN-forbund, at hun var af den opfattelse, at der ikke kunne ligge nogen provokation i at påpege dette, idet det sådan set har været et

fast element i alle interne, såvel som eksterne evalueringer af arbejdsgangene i relationen mellem forhandlingsaktiviteterne i FN og effekten i medlemslandene. Og så holdt hun en kunstpause, og slog fast; "Remember – you haven't signed up to this to discourage people, you have signed up to encourage people". Så det har vi tænkt os at gøre.

Se mere om projektets baggrund på: www.un-commitments.org.

Hør mere eller send dine tanker om projektet på: Nana Heltberg: nanaheltberg@gmail.com eller Anders Boye: boymortensen@gmail.com.

LEDER – Sporene fra Bali skræmmer

Om to år er FN's klimakonference i København, COP-15, overstået. En ting er, at det er umuligt at spå om fremtiden - noget andet er, at det heller ikke efter et møde kan være til at sige, om det gik godt eller skidt. Særligt på klimaområdet kan forskere, statistikere, politikere og ngo'er udlægge fakta på mange måder, selv om vi nu i det mindste er nået frem til en fælles erkendelse af, at menneskets aktiviteter har påvirket klimaet.

Derfor var der også forskellige udmeldinger efter klima-konferencen på Bali, COP-13, der blev afholdt i december 2007. Umiddelbart dominerede de negative overskrifter, men efterhånden dukkede små lyspunkter op, bl.a. at den bemærkelsesværdige fodnote, som videnskaben blev henvist til, viste sig kunne tolkes som et fremskridt, da den indeholdt ikke tidligere politisk anerkendte fakta.

Ser man på de nationale tiltag, der kan være med til at fremme en bæredygtig udvikling og bruges som gode eksempler, når verden kommer til Danmark i 2009, kan man finde lyspunkter; men hvad nytter det, når en samlet og ambitiøs klima- og energiplan stadig mangler.

Det er dog vigtigt at fremhæve lyspunkterne, så de kan udnyttes til yderligere fremskridt. Fremskridt, der til tider finder sted fortvivlende langsomt, men som måske slet ikke ville have fundet sted, hvis det ikke havde været

for multilaterale forhandlinger i regi af FN.

Men for at udnytte de små fremskridt, så kræver det en bred dialog med alle involverede aktører, og så nytter det ikke noget, at Danmark ser verden gennem en forældet optik, hvor det er nationalstaterne alene, der spiller en rolle. Virksomheder og civilsamfund spiller internationalt en enorm rolle, både gennem og udenom de nationale regeringer, og derfor kan løsninger kun findes ved inddragelse af disse aktører.

Vi har de senere år set en udvikling, hvor den danske regering i internationale forhandlinger og i FN isolerer sig mere og mere, og ikke ønsker et reelt samarbejde med ikke-statslige aktører. Så sent som sidste efterår var det for eksempel første gang, at den danske delegation til FN's generalforsamling ikke stillede alle deltagere lige, men indførte brugerbetaling for de ikke-statslige deltagere. På Bali-mødet var de ikke-statslige danske repræsentanter formelt medlemmer af delegationen, men der blev ikke afholdt fælles delegationsmøder, og ikke én gang formåede klimaministeren at mødes med hverken danske eller udenlandske ngo'er. Dertil er der endnu ikke taget afgørende skridt til at sikre rammerne for folkelige aktiviteter før og under COP-15, herunder et sideløbende ngo-forum.

I forbindelse med FN-forbundets repræsentantskabsmøde den 8. december

udtalte vi bl.a., at det er nødvendigt, at Danmark sikrer gode betingelser for civilsamfundets deltagelse i COP-15 og aktivt inddrager danske og udenlandske virksomheder, både i det officielle topmøde og ved at sikre, at der kan afholdes et sideløbende ngo-forum, hvor også erhvervslivets medvirken i FN's Global Compact-initiativ kan udnyttes og styrkes. Set i lyset af processen indtil

videre, så er det åbenbart ikke den vej, regeringen ønsker at gå.

Det ser derfor desværre ud til, at Danmark hverken kan levere rammerne eller et succesfuldt resultat i forbindelse med klimakonferencen i 2009.

Torleif Jonasson, næstformand i FN-forbundet

Multilateralt samarbejde i krise, men mere nødvendigt end nogensinde

---

Lars Kjærgaard, medlem af FN-forbundets repræsentantskab, skriver her om sine indtryk fra debatmødet, der blev afholdt i forlængelse af repræsentantskabsmødet i december.

Overskriften kunne være konklusionen på et møde, der blev holdt i forbindelse med et møde i FN-forbundets repræsentantskab. Repræsentantskabet havde besøg af Jakob Simonsen, der er direktør for UNDP's nordiske kontor og af direktør for DIIS, Nanna Hvidt.

Krisen er tydelig i FN, i FN's under- og særorganisationer, men den får også konsekvenser for ngo'er inden for samme arbejdsfelt. Samtidig er staterne så 'gennemhullede', at der er behov for internationalt organiserede ngo'er, ligesom globalisering på alle livets områder betyder større og større behov for matchende internationale GO'er på disse områder. Anarkiet i international politik er måske ved at blive en hæmsko for udvikling, og ikke kun i u-lande.

Status for FN nu

Jakob Simonsen beskæftigede sig især med, hvordan FN's og FN-systemets status var lige nu og konsekvenserne heraf. Han så en krise heri, for der er et

åbenlyst behov for globale løsninger på adskillige globale problemer.

En del af krisen er imagemæssig, fordi det ikke har været muligt for FN at spille nogen væsentlig rolle i forbindelse med krigene i det tidligere Jugoslavien og i Irak. Men heri er der naturligvis også et problem i sig selv.

På udviklingsområdet er der opstået flere aktører, og det betyder, at den koordinatorrolle, som FN og specielt UNDP har haft og bør have, er blevet vanskeligere. Disse andre aktører har egne dagsordener samtidig med at de også har meget store ressourcer. Det gælder private rigmænds fonde (f. eks. Bill Gates og George Soros) og det gælder multinationale koncerner, der profilerer sig ved Corporate Social Responsibility. Bistandsgivende lande har desuden ganske mange andre dagsordener end blot udvikling i modtagerlandene.

Hvad angår globale offentlige goder, som f. eks. klimaet, er det nye og tidligere ikke dyrkede FN-områder. Det er vanskeligt for FN virkeligt at sætte en global og overordnet dagorden herom, når landegrupper og lande har så forskellige politiske og økonomiske vinkler på disse problemer.

På samme måde er det med en del andre FN-arbejdsområder.

Når FN ikke reelt kan magte og matche disse nye udfordringer og arbejdsopgaver har det flere årsager.

Det er vanskeligt at skabe varige globale løsninger, når hvert land har én stemme, og så mange skal blive enige. Det hidtidige intergovernmentale system bliver i tiltagende grad utilstrækkeligt.

Den gamle ordning fra efterkrigstiden med de fem permanente medlemmer af Sikkerhedsrådet med vetoret er heller ikke tidssvarende, når de globale magtforhold er i skred. Nye lande er på vej til at blive stormagter på globalt plan: Indien, Brasilien og måske Nigeria eller Sydafrika. Aspirationerne hos disse lande bakkes op af større landegrupper, f. eks. G77. Samtidig er EU opstået som en ny aktør på ruinerne af Frankrigs og Storbritanniens stormagtsstatus'er.

USA's specielle egenrådige supermagtspolitik, der negligerer FN-systemet er naturligvis også et problem.

Men USA's kritik af FN-systemet som ineffektivt er desværre også rigtig langt hen ad vejen, selv om den måske også er urimelig. Organisationen har ikke videreudviklet sig i takt med det internationale politiske systems ændringer. Men den multilaterale holdning i medlemslandene er også mindre udtalt end tidligere. Det gælder trist nok også i vores eget land, som ellers var en trofast FN-støtte tidligere.

Jakob Simonsens baggrund for disse vurderinger er 26 års arbejde forskellige steder i UNDP.

Den nationale politik og de globale problemer og løsninger

Nanna Hvidt tog udgangspunkt i de ændringer, der er sket i vilkårene for at drive politik i f.eks. Danmark. Det meste af den politiske organisering, herunder ngo'erne er slet ikke gearret til den globale udvikling, som sker for tiden. Vi taler om globalisering, men er i grunden ikke rigtig klar til at tage fat om de problemfelter og nye politikområder, som opstår heraf.

Den vigtigste statslige aktør i international politik er stadig USA, men reelt kan EU matche USA og Kina er stærkt på vej. Indien følger lige efter om få, men lidt flere år. Og der kommer flere til, der kræver en plads i det internationale system. Kun militært står USA stadig stærkt i front. De nuværende organer og fora kan ikke, som de ser ud nu, bruges hertil.

Men der er andre aktører, der har stor økonomisk magt. De store transnationale selskaber har større økonomier end mange FN-medlemslande.

Og der er ngo-aktører, der internationalt har politisk magt. Al Quaida hører til i denne gruppe f. eks.

Det er en overdrivelse at tale med Huntington om et Clash of Civilizations, men der er tale om en modsætning mellem de hidtidige organisatoriske mu-

ligheder og så de nyudviklinger i aktørkreds og balancen mellem aktørerne.

Nanna Hvidt nævnte nogle eksempler på, hvordan de nye udfordringer er ved at ændre på organiseringen.

NATO er holdt op med at lave forsvar af det nordatlantisk-vesteuropæiske område, men laver i stedet 'out of area'-operationer. Har vi egentlig opdaget det, og er det mon rimeligt, at en sådan 'tilfældig' gruppe af lande står for sådanne opgaver.

EU har lignende aspirationer. De hæmmes dog endnu af kravet om enstemmighed. Og den sidste aftale med AVS-landene er ikke det gennembrud for nyorganisering af de mellemøkonomiske forhold, som nogen havde håbet.

I FN er tonen blevet skarpere. De hidtidige u-lande vil ikke længere finde sig i at blive tilsidesat eller blot være klienter med trang. Afrika vil ikke finde sig i at blive holdt uden for den økonomiske globalisering af velstand. Konfliktområder vil ikke finde sig i, at USA, NATO eller EU bestemmer vilkårene for humanitær intervention. Der er ganske vist flere FN-operationer end før, men også mange, der ikke er det. Vægten på militære operationer og dermed Sikkerhedsrådet svækker de øvrige organer i FN.

Breton-Woods-institutionerne på det økonomiske område har nok også overlevet sig selv. De matcher slet ikke den nuværende globaliserede økonomi. På

bistandsområdet er der i nogle lande noget nær kaos, f.eks. når der i Tanzania er 100 forskellige aktører. Og vi har stadig ikke en fælles måleenhed på pengeområdet.

Ngo'er i de europæiske lande, der hidtil har haft en afgørende rolle i u-landsbistanden, risikerer i stigende grad at komme til at træde i baggrunden, fordi multinationale selskaber og samarbejder mellem de hidtidige u-lande samt donorer fra ny-rige lande træder mere og mere frem og overtager frontpositionen.

Multilaterale fora til globale problemer

Nanna Hvidt mener, at de multilaterale fora og løsninger skal til, fordi problemerne er globale. Bilaterale og enkeltorganisations-projekter er ikke den fremtidige måde at lave u-landsbistand på.

I FN-systemet findes også en del vedtægter, der er fremtidsrettede og problemløsende, men det kniber med implementeringen pga. de hidtidige og forældede magtstrukturer. Der er noget at bygge på.

Civilsamfundene har betydet meget på det normative område. Det peger fremad, at der på områder som f.eks. menneskeret og klima findes sådanne organiseringer. Ngo'er som FN-forbundet må tage fat på den opgave at ændre de hidtidige organisatoriske forhold. Derfor må ngo'erne også selv blive globale. De må danne internationale netværk.

Nanna Hvidt har før sin ansættelse som DIIS-direktør haft forskellige stillinger både i FN og i det danske udenrigsministerium.

Debat

Efter oplæggene var der lejlighed til spørgsmål og debat, og både spørgerne, Nanna Hvidt og Jakob Simonsen kom vidt omkring. Med spørgsmål og kommentarer deltog Kjeld Åkjær, Erik Arnsted, Birgitte Husmark, Torben Jakobsen, Carsten Fledelius, Torleif Jonassen, Ole Olsen, Ruth Gunnarsen og landsformanden Jørgen Estrup. FN-reformer, ineffektivitet og organisationsvrimmel i FN, WFUNA, bi- contra multilateral hjælp, EU-udenrigspolitik og en hel del andet blev inddraget af spørgerne. De svar fra de to oplægs- holdere, der passede direkte ind i deres første oplæg er inkluderet i afsnittene herom ovenfor.

Vurdering

Jakob Simonsen forekom mere pessimistisk med hensyn til mulighederne for

at finde nye organisationsformer i den nye internationale udvikling end Nanna Hvidt. Jakob Simonsen lagde vægt på problemer og nye behov, mens Nanna Hvidt også så en række tendenser, der pegede på nye løsninger og tidssvarende organisering. Det var også tydeligt, at de havde to forskellige baggrunde, udviklingspraktikeren overfor diplomaten og analytikeren. Men deres diagnoser var alligevel forbavsende ens. De havde i det hele taget vanskeligt ved at blive særligt uenige, men det gjaldt vist den samlede forsamling. Men hvis ellers overskriften står til troende, er det vel også i kort form det, der er FN-forbundets væsentligste målsætning: Kun et stærkt multilateralt, globalt samarbejde mellem alle relevante aktører kan skabe fred, udvikling og bæredygtige samfund overalt på vores fælles jord.

Fredens fjender – stabilitetens sabotører

Ban Ki-moon har nu været FN's generalsekretær i et år, hvad har han udrettet, hvorhen har verdens værste krigs- og kriseområder bevæget sig?

Af Henrik Døcker

Da De Forenede Nationer blev oprettet for 62 år siden var det i håbet om at sikre den internationale fred, som havde vist sig særdeles skrøbelig i det 20. århundredes første halvdel. Og dengang, i 1945, var det såmænd omkring 62 år siden, at de første (private) fredsbevægelser spirede frem i Europa, tanker om staterne - i første omgang på grundlag af voldgiftsdomstole - skulle bevæges til at ordne deres mellemværender uden krig. Efter to verdenskrige og dertil to generationer er billedet totalt ændret: Internationale krige er stort set "gået af mode" - til gengæld er *borgerkrige* et anliggende for hele den omliggende verden.

FN's generalsekretær, sydkoreaneren Ban Ki-moon har i det år, han har siddet, haft travlt med at konfrontere *fredens fjender*, hvad enten det nu har været regeringer eller guerillabevægelser eller religiøst/politiske fanatikere, som så at sige har *saboteret stabiliteten* i enkelte lande, undertiden med grænseoverskridende konsekvenser. 200.000 kilometer har han fløjet under besøg i 29 af verdens 192 lande, omkr. 300 møder har han haft med regeringsrepræ-

sentanter, 132 dage har han været undervejs.

Selv betegner han den aftale, der blev truffet på klimakonferencen på Bali som 2007's centrale begivenhed. Det er så et mere fredeligt, om end alvorligt, anliggende. Storbritanniens FN-ambassadør John Sawers er med på det og tilføjer, at det var lige her, at Ki-moon fik betydning ved at presse staterne til løfter om en indsats til at dæmme op for klimaforandringerne. Men ellers er det uden for enhver tvivl de blodige træfninger i Darfur, der har stået i centrum. Intet andet emne har fået så megen opmærksomhed hos ham.

Tilsyneladende snublede Ban Ki-moon ligesom i starten og et par gange siden. Den sydkoreanske diplomat og tidligere udenrigsminister lod sig ikke afficere af at Irak ville henrette den styrtede diktator Saddam Hussein, for som han sagde, der var jo dødsstraf - som i en række andre asiatiske lande (inkl. hans eget Sydkorea). Der var bare lige det ved det, at FN's Generalforsamling i årevis havde haft en generel holdning *mod* dødsstraffen. Så afskedigede han alle de seniorrådgivere, hans forgænger, Kofi Annan, havde haft ved FN-hovedkvarteret. I stedet indsatte han en række personer, hentet udenfor FN og i en del tilfælde uerfarne og ikke alt for velegnede til deres jobs.

Som "handlingens mand" har Ki-moon ryddet op i FN's institutioner

Under et besøg i Jerusalem fornærmede han palæstinenserne ved at sige, at han var glad for at være i Israel. Hans forsøg på at få reformeret FN er blevet kritiseret, fordi han ikke har spurgt sig nok for, de nye kommunikationsfolk, han har skaffet sig har angiveligt gjort deres arbejde dårligt. Selv er han efter eget udsagn mest en "handlingens mand" mere end en kommunikator. Omgivet af så mange nationer med forskellige "dagsordener" og nationale indfaldsvinkler er det umuligt at være alle tilfreds.

USA var på nakken af Annan, som denne verdens eneste supermagt i lange tider har været på nakken af selve FN, og kort før jul 2007 vendte USA sig så mod FN-budgettet for 2008-09. For første gang blev budgettet ikke vedtaget med enstemmighed, og det fordi amerikanerne var imod at der blev afsat penge til en konference mod racisme i 2009 - den skønnes at være vendt ensidigt mod Israel. USA's forhold til FN er ellers blevet bedre efter at den barske bulderbasse John Bolton som amerikansk FN-ambassadør blev afløst af Zalmay Khalizad, der finder, at USA behøver venner i den verden, der hele tiden bliver mere og mere globaliseret. Den skepsis over for FN - som næsten forekom af endemisk art - synes nu bortvejret, præsident George W. Bush har endog talt om det ønskelige i at FN bliver stærkt og dynamisk.

Den nye *etiske codex*, som blev indført for FN-sekretariatets 9000 ansatte i kølvandet af *olie-for-mad-skandalen*, er netop blevet udstrakt til at gælde for alle 60.000 ansatte i verdensorganisationens forskellige, mere eller mindre selvstyrende institutioner og fonde. Med mindre disse altså selv har formuleret et etisk regelsæt. Og det er alvor: Ved årets slutning blev 11 personer afskediget fordi de havde gjort sig skyldig i korrupsion. På FN's indkøbskontor faldt også en mørk skygge efter oliefor-mad-skandalen (om end det stadig må erindres at kun én FN-ansat person i realiteten var omfattet af den). Men der er nok af fristelser for folk, der har job i dette kontor; den særlige indsatsgruppe (*task force*), og for tiden er leverancer - overvejende til de fredsbevarende missioner - for 600 millioner \$ under lup, fordi der er mistanke om kriminelle forhold. FN bruger årligt 5 milliarder \$ dollars på disse missioner.

Den mest alvorlige påmindelse om evigtværende *fjender af freden* fik FN og Ki-moon, da 17 FN-folk ved FN-flygtningehøjkommissariatet UNHCR's og udviklingsprogrammet UNDP's kontorer i Algier blev dræbt under et voldsomt selvmordsattentat. Det trods dybest set elementær fantasi, at religiøse fanatikere bekriger *fredens organisation*. Men attentatet i Iraks hovedstad Bagdad, der i 2003 tog livet af 22 personer, heriblandt FN's menneskerettighedskommissær Sergio de Mello, står stadig i tragisk frisk erindring.

FN kan ikke engagere sig aktivt i borgerkrige

Nu og her er det fortsat forsøgene på at få indsat en slagkraftig FN-fredsstyrke på 26.000 mand i den sudanske provins *Darfur*, der er øverst på Ban Ki-mons dagsorden. I fem år har bofaste bønder og beredne nomader, sidstnævnte med støtte af regeringen i Khartoum, bekri- get hinanden, og i de sidste par år har det internationale samfund presset Su- dans præsident Omar al-Bashir til det yderste for at få den utilstrækkelige styrke fra den Afrikanske Union (AU) erstattet af FN-tropper. Den sudanske hærs nylige angreb på en lastbilkolonne med forsyninger til FN-tropperne illu- strerede Sudans fortsatte sabotage af den internationale indsats for de hårdt betrængte Darfur-bønder.

Af de talrige andre nationale konflikter, som bekymrer det internationale sam- fund, og dermed FN, skal kun nogle få nævnes her. Listen over dem er uhyg- gelig lang. *Congo*, hvor FN er aktiv gennem fredsstyrken MONUC på over 17.000 mand, har for nylig appelleret til de stridende parter i landets østlige del, nærmere betegnet Kivu-provinsen, om at nedlægge våbnene. Der er fortsat 8000 fremmede kombattanter dér, de fleste fra nabolandet Rwanda. Mange congolesere ønsker, at FN intervenserer med magt på den congolesiske hærs side for at få nedkæmpet oprøreren Laurent Nkunda.

MONUC har mandat til at forsvare ci- vilbefolkningen, men har ikke kunnet afværge vældige folkeflytninger, idet

425.000 congolesere er blevet hjem- stavnsfordrevne som følge af borger- krigen. Men FN har tidligere, helt tilba- ge i 1960'erne, umiddelbart efter den tidligere belgiske kolonis selvstændig- hed, brændt fingrene på indre opgør just i Congo, også dengang særligt i den østlige del af landet. FN er i Congo nu for at bistå regeringen, men ikke for at indtræde side om side med den. Det be- tyder logistik-støtte til den congolesiske hær, men ikke aktiv deltagelse i be- kæmpelse af oprørere.

Blandt de mindre påagtede emner i det store katalog over *mulige emner for tilvø- jebringelse af retfærdighed efter fortidens synder* kan nævnes Østtimor, den tidli- gere portugisiske koloni, der blev selv- stændig i 2002. Ki-moon besøgte den lille stat i december 2007 og blev dér præsenteret for krav om støtte fra FN til et retsopgør efter nabostaten Indonesi- ens blodige menneskerettighedskræn- kelser i 1999. FN's mission i Østtimor (UNMIT) yder støtte hertil gennem et særligt program vedrørende alvorlige krigs- og andre humanitære retsforbryr- delser, hvortil kommer en stedlig sand- hedskommission. Visse iagttagere støt- ter ideen om et krigsforbrydertribunal, men for tiden er en sådan tanke ureali- stisk.

Det bekymrer naturligvis også Ban Ki- moon, at Cypern, Kosovo, Somalia, Irak, Colombia, Sri Lanka og mange andre territorier og selvstændige stater sønderrives af etniske og politiske stri- digheder, der jævnligt fører til urimeli- ge menneskelige lidelser og tab af man-

ge menneskeliv. Lægger FN krop til meget, må det også erkende sin egen afmagt i mange situationer samt at nogle konflikter måske bedst klares i den

pågældende verdensdel. Det gælder til eksempel Cypern og Kosovo. De fleste mener, at Ki-moon er vokset med opgaven i det forløbne år.

Rejsebrev fra Cambodja, del 2

Af Torben Krab

Vi steg af bussen i byen Kampong Cham - hovedstaden i provinsen af samme navn. Kampong Cham by er en meget smuk by med gamle forfaldende huse fra den franske kolonitid, små støvede boulevarder og ikke mindst bredder, der ligger ud til byens livsnerve "Mother of all Waters" - Mekong floden. Vi tog hen på mit tidligere praktiksteds - Khmer Institute of Democracy - kontor i byen, for at høre om vi ikke kunne låne deres moto, da vi vidste, at det Khmer Rouge medlem, vi skulle interviewe, boedeovre på den anden side af floden, hvilket var det eneste vi vidste om interviewet. Moto'en blev venligst udlånt til os med varslingen om de havde haft lidt problemer med, at den konstant punkterede. Det tog vi os ikke så meget af, vi fokuserede i stedet på det faktum, at vi nu var velkørende og klar til at krydse Mekong floden.

Chantra havde aftalt med sin kontakt, som havde arrangeret interviewet med det tidligere Khmer Rouge medlem, at vi skulle ringe, når vi var i byen, for at få at vide, hvor vi præcist skulle køre hen. Dette kan umiddelbart godt virke lidt komisk, og jeg følte da også, at vi var havnet i en dårlig krimiroman, men i en sådan situation er det vigtigt at forholde sig til, at tiden omkring Khmer Rouge stadig er forbundet med så megen smerte, og det er ikke noget man ønsker, der skal tales om, specielt når

man kommer ud i landområder. Dette giver sig også til udtryk ved, at der ikke bliver undervist i tiden omkring Khmer Rouge i den Cambodjanske skole, og Khmer Rouge er ikke nævnt i en eneste skolebog. Derfor ville det tidligere Khmer Rouge medlem kun mødes under anonyme omstændigheder, og det er svært, når man bor i så små landsbyer (ca. 20 familier), som det er tilfældet ude på landet i Cambodja. Chantra fik fat på sin kontakt, som fortalte os, at vi skulle køre over på den anden side af broen og fortsætte til en af Chantras bekendtes hus. Der ville kontakten hente os og føre os til det tidligere Khmer Rouge medlem. Jeg kan huske hvor nervøs jeg pludselig blev, da vi kørte over broen, og det gik op for mig, at jeg var på vej ud for at interviewe en person, hvis hænder var mættet med blod. Jeg syntes pludselig, det var svært at forholde sig til det faktum. Heldigvis blev mit tankespind afbrudt af det praktiske forhold, at vores dæk på motoen punkterede. Chantra og jeg stod og gloede på dækket i et lille minut med en eller anden forventning om, at problemet ville løse sig af sig selv, men det gjorde det selvfølgelig ikke. Heldigvis skulle vi kun trække maskinen i fem minutter, før den cambodjanske gæstfrihed viste sig. En familie, der havde et lille hus ud til vejen, kom hen og spurgte om vi havde brug for deres hjælp - det takkede vi pænt ja til. Manden i huset fandt lidt værktøj og noget

gummi, og i løbet af to minutter var vi kørende igen.

Døden var overalt

Vi ankom til stedet, en lille hytte omgivet af nu høstet rismarker. Der mødtes vi med en midaldrende mand, som efter en kort samtale sagde at, vi skulle vente her. 10 minutter senere kom han tilbage med den ældre kvinde. Som nævnt havde jeg før mødet gjort mig tanker om, hvordan en morder (for morder det var vedkommende) fra en svunden tid så ud, og hvad end forestillinger jeg havde haft, så var det ikke i nærheden af, hvad der nu kom mig i møde. En typisk ældre khmer dame klædt i sort kjole, hvid skjorte og helt afklippet hår (det afklippede hår er noget alle ældre damer ude i provinsen får gjort - et tegn på visdom). Hun bar de typiske tegn fra et langt liv i rismarkerne. Ryggen var af en karakter, der i uhyggelig grad nærmede sig en holdning på 90 grader. Vi hilste traditionelt på hinanden, og satte os i skyggen af et mangotræ. Jeg nåede stort set ikke at få stillet det første spørgsmål, før hun begyndte at fortælle sin historie "Døden var overalt, enten slog man ihjel eller også blev man slået ihjel" fortalte hun, mens de første tårer så småt var begyndt at glide ned over hendes rynkede kind. Hun var gået ind i Khmer Rouge, fordi hendes mand var det - en mand som hun mistede sammen med tre børn under Khmer Rouge. Hun fortalte om, hvordan hun efter Khmer Rouge var blevet banket og socialt udstødt fra den landsby hun stadig boede i.

Efter 10 - 15 minutter sagde hun, at hun ikke vil sige mere og at hun ville hjem. Vi sagde farvel, og jeg sagde til hende at, jeg håbede hun ville finde fred, en bemærkning jeg endnu ikke helt har fundet ud af, hvad fanden jeg egentlig mente med. Efter interviewet var jeg på ny temmelig forvirret, da interviewet ikke havde været, som jeg havde forestillet mig. Under hele interviewet havde jeg oplevet en dyb medfølelse med kvinden, hvis historie var så trist og et alt for godt symbol på de tragiske personlige historier, der udgjorde tiden under Khmer Rouge. Det var ikke lige den følelse, jeg havde forventet at skulle forholde mig til under mit første møde med et tidligere Khmer Rouge medlem.

Resten af dagen var jeg rimeligt meget ved siden af mig selv, var efterhånden ved at få nok af hele tiden omkring Khmer Rouge, og specielt det faktum at intet længere syntes at kunne opdeles i sort og hvidt, i rigtig og forkert, i bød-del og offer, i sandt og usandt - det hele var så forbandet menneskeligt. Det forhold var først noget, der virkelig gik op for mig efter mit interview med kvinden, og det var en skræmmende iagttagelse!

Om aftenen havde Chantra og jeg aftalt med Macara - en pige som arbejder for Khmer Institute of Democracy (mit tidligere praktiksted) i Kampong Cham - at vi skulle spise sammen.

Den aften spiste vi mad i Macara's forældres hus - en bondes hus. Efter ma-

den tog Macara og jeg af sted på motoen, der var et Wat (munkekloster) i nærheden, der skulle indvies. Vi kørte langs hovedvejen, drejede ned ad en grusvej, og ad den fortsatte vi. Natten havde indhyllet hele landskabet i mørke, så der nu kun kunne skimtes silhuetter af et landskab, der var skabt af en stjerneklar himmel. En sang fra cikader, der hilste natten velkommen, fulgte os hele vejen. På turen fortalte jeg Macara om interviewet, og hun sagde med sit ukomplicerede klarsyn, at der er megen sorg i Cambodja. Vi fortsatte i stilhed med at køre ad vejen i mørket i et kvarters tid, da vi kunne se en allé af levende lys i horisonten. Et øjeblik senere blev cikadernes sang brudt at en mes-

sende lyd af buddhistiske munke, der søgte hinsides. Det buddhistiske wat var omgivet af Khmerer, der sad og snakkede forsagt, mens børn lå og sov i deres mødres skød. Vi kørte derind, og da var det som om den skønhed, der mødte os, lod verden med alt dens fortid og fremtid for et øjeblik slippe sit tag, og lod intet andet end øjeblikket stå tilbage.

Første del af rejsebrevet blev bragt i FN-forbundets Nyhedsbrev november 2007. Tredje og sidste del af rejsebrevet fra Cambodja forklarer, hvor Khmer Rouge tribunallet står i dag. – Bringes i næste nummer af Nyhedsbrevet.

BØGER anmeldt af Henrik Døcker

Røde Kors-skikkelser før & nu - og så en tur til fronten

Lis Garde: *Tutti Fratelli: Henry Dunant*, 324 sider, Forlaget Isager

Jesper Strudsholm: *Storyteller - en biografi om Jørgen Poulsen*, 252 sider, People's Press

Maria Rørbæk: *På kanten - danskere udsendt til krig og katastrofe*, 165 sider, Schultz' Forlag

Røde Kors er en vigtig medspiller i FN's verdensomspændende arbejde for fred og fordragelighed, men dets oprindelse er næppe kendt af mange. Derfor er det fortjenstfuldt, at Lis Garde, opr. lærer, har gravet sig ned i Røde Kors-grundlæggeren Henry Dunants omtumlede liv, som hun så detaljeret redegør for. Og hun synes, at vi straks skal forstå, at de sanitetskorps for militæret, han fik oprettet, skal hjælpe såvel egne som fremmede styrkers sårede!

Det var nemlig ved et mægtigt slag ved den norditalienske by Solferino, hvor italienske og franske styrker i 1859 kæmpede mod Østrig, at Dunant (1828-1910) stod op og henvendt til italienerne deklamerede "*sono tutti fratelli*" - "de er alle brødre". Og dette er da blevet indbegrebet af Røde Kors' grundidé at være upartisk og hjælpe såvel ven som fjende i en konflikt. Den romantiske tone, der hermed blev anslået, går igen i hele Lis Gardes bog - og det i en grad,

som måske virker fjern for mange nutidige læsere. Hvordan Geneve-købmanden Dunant kom til at overvære dette slag, hvordan han siden opsøgte fyrstelige personer fra kejsere og nedefter, og hvordan han økonomisk knækkede halsen på stort anlagte forretninger i Algeriet, det hele kommer med, undertiden også i lidt 'altmodisch' og noget knirkende sprog og med lange passager, der er direkte citat fra Dunants erindringer.

Lis Garde ville oprindeligt have lavet et filmmanuskript til en film om Dunant. Det er antagelig forklaringen på, at hun gør så meget ud af at genskabe den stemning, der beherskede slutningen af 1800-tallet, da Europas fyrstehuse stadig havde magt og da "de bedre kredse" havde en slags patent på de store idealistiske tanker om krig og fred. Nok er Dunant blev kendt som den, der fik oprettet felthospitaler, så soldaterne ikke som ved Solferino forblødte på slagmarken, og som den, der i det hele taget fik skabt de første regler for fangeudveksling, men han var også meget optaget af *fredstanken* i det hele taget. "*Per humanitatem ad pacem*" står der ligefrem på Den Internationale Røde Kors Komité's bygning i Geneve: *Gennem medmenneskelighed til fred* - og med disse ord på Dunants modersmål fransk slutter hun da også bogen. En "sandhed", som FN nok har lidt svær ved at sluge, men lad os sige: Gid det var så vel!

Det ville have gavnet bogen, om den blot på nogle få sider havde beskrevet alt det Dunants banebrydende ideer har ført til i løbet af de sidste godt 50 år: De fire Geneve-konventioner af 1949 og til-lægsprotokollen vedrørende borgerkri-ge – samt nogle eksempler på *hvordan* disse konventioner er blevet hhv. overholdt og krænket. (USA har som be-kendt set stort på dem i forhold til in-ternationale terrorister). De nutidige regler for krigsfanger er ikke nærmere beskrevet, og de første tilløb til fredelig international bilæggelse af tvister, nem-lig *voldgiftsdomstole*, bliver i bogen sammenblandet med Den Internationa-le Domstol i Haag, som først blev reali-seret i 1920. Er der rigtig mange fasci-nerende tidsbilleder fra 1800-tallet, så tror jeg, at ganske mange læsere ville have nydt en mere udførlig efterskrift, måske også med en lille forklaring på *hvorfor* Røde Kors og ikke FN fremdeles spiller en betydningsfuld rolle i alt ved-rørende krigsfanger, syge/sårede såvel som raske, civilbefolkningen i krig og mange andre forhold vedrørende krigs-førelse.

Journalist *Jesper Strudsholm* med adresse i Sydafrika fører os i sin bog om Dansk Røde Kors' nu tidligere generalsekretær *Jørgen Poulsen* ganske tæt på denne. Hans stil i bogen adskiller sig ikke så meget fra den, journalister anvender i dagspressen, og der er godt med citater, ikke mindst af personer, som kender el-ler har mødt den slagfærdige general-sekretær. Og så var det jo rigtig god *ti-ming*, at bogen udkom kort før Poulsen

pludselig besluttede sig for at blive po-litiker. Titlen på bogen, "*Storyteller*", synes at henhøre til Poulsen rige fortæl-leevne, som måske også – for effektens skyld – ind imellem ikke tager det så tungt med sandheden!

At stå i spidsen for Dansk Røde Kors i det daglige er nok ære- og ansvarsfuldt, men også et spørgsmål om hele tiden at have øje for indsamlingsmuligheder og så at sige bevidstgøre befolkningen om det vigtige i organisationens humani-tære formål. Poulsen er først og frem-mest *praktikeren*, der bestandig er til rå-dighed. Det er ærlig snak i bogen, at vi får at vide, at han mange gange har 're-produceret' en rammende bemærkning, for nu ikke at sige simpelthen stjålet den fra en anden måske mere tænksom type end han selv. Vi – udenforstående – tilgiver ham, at han engang imellem falder tilbage i sin gamle rolle som journalist, som da han stillede sig op på en lastbil i Østcongo, i byen Goma, som i flere omgang var i en krigszone, og fortalte tilstedeværende *andre* journali-ster hvor barsk situationen var. Hoved-kvarteret i Geneve var knap så glade for denne "cowboy-agtige" optræden!

Den meget konkret anlagte bog ripper også op i meningsdivergenserne om et i sin tid meget omdiskuteret tv-program ved navn *Nødens købmænd*. Spørgsmålet er, om det virkelig er så vigtig at gen-kalde sig alle disse trakasserier. Enhver med kendskab til nødhjælpsarbejde véd, at der ind i mellem begås gevaldi-ge bommerter, fordi man ikke har haft tilstrækkelig viden eller er blevet mani-

puleret af en konfliktpart. Som bogen udmærket beskriver, faldt det tilbage i 1997 en del for brystet, at Røde Kors efter folkedrabet i Rwanda i nabostaten Congos lejre brødfødte såvel flygtede hutu-folkekræbssmænd som civile på stedet. (Denne holdning førte i øvrigt i sin tid til dannelsen af *Læger uden Grænser*. H.D.).

Bogen har udmærket fokus på nogle af de seneste markante udspil fra Poulsen og hans organisation vedrørende de fanger USA har taget i Afghanistan, og hvordan det ikke giver dem minimale rettigheder, idet fangerne hverken er almindelige civile fanger eller krigsfanger. At 'anbringe' dem i retstomt rum i folkeretten er blevet kritiseret af høj og lav i hele verden, men Røde Kors med sin årelange erfaring i behandling af krigsfanger taler med særlig vægt. Balancegangen her er ikke let, og klart nok må en Røde Kors-generalsekretær begrænse sig til de overordnede principper og ikke ryge ind i en egentlig politisk konfrontation.

Journalist *Maria Rørbæk* fører os i sin bog "*På kanten*" helt tæt på 12 danskere, som har været udsendt til krævende opgaver i krigs- eller katastrofesituationer i udlandet. Der er ikke vældig megen refleksion i denne bog, men øjeblikks- og stemningsbilleder *en masse*. En del af de udsendte - som omfatter en læge, en diplomat, en chauffør, en FN-soldat, en krigskorrespondent m.fl. - er drevet af stor rastløshed. Enkelte i den-

ne bog har indviet journalisten i refleksioner om dette at tage ud med et humanitært formål.

En psykolog fortæller, at hun og hendes mand gerne vil videregive nogle af de værdier, som de selv har: Det globale udsyn, dette at beskæftige sig med andet end det, der lige vedrører én selv. Man kan sige at formidle budskabet om at man godt kan gøre noget for andre uden nødvendigvis at få noget igen her og nu.

Med beretningen om den modige danske tv-journalist Rasmus Tantholt indvies læseren i de problemer, en journalist konfronteres med under jagt på et vigtigt øjenvidne - nemlig chefanklageren i den retssag, som endte med den irakiske diktator Saddam Husseins hængning! - En tidligere FN-soldat fra Kroatien har fået betydelige psykiske eftervirkninger af sit ophold i 'fjendeland'. Hans forældre levede på livets skyggeside (alkoholisme og tidlig død), selv har han, som bogen beskriver, fået realiseret en drengedrøm ved at blive soldat.

Men det har i sandhed sin pris. Da han kommer tilbage til Danmark, er han ikke den samme. Han har svært ved at falde til, men føler sig først rigtig hjemme, da han er i den situation at kunne betragte nogle Amager-huse, der er forladte og skal rives ned på grund af den kommende Øresundsbro. Da han endelig flytter tilbage til sin lejlighed, bruger han et døgn på at udtænke flugtruter. Mareridt, søvnløshed, hu-

mørsvingninger og alkoholproblemer går forud for at han får en ny kæreste og et job som autoredder. Han bruger fremdeles mange timer på noget der hedder Kammeratskabsstøtteordningen. En slags klub for hjemsendte soldater med psykiske problemer.

Røde Kors-generalsekretær Jørgen Poulsen udtaler til denne bog: at man ikke i Røde Kors har nogen helte, men alligevel har de udsendte hjælpearbejdere en særlig plads i hans hjerte. "Folk, der sætter deres egen sikkerhed og tryghed til side i anstrengelserne for at redde liv - eller bare gøre denne plan til et bedre sted at leve".

Krigens lange mørke kølvandsstribe

Sven Arvid Birkeland: *Taget af tyskerne - danskere i 2. Verdenskrig*, 589 sider, Gyldendal

Vi véd det i grunden alle sammen: Krig har mange andre ofre end dem, der såres eller ligefrem mister livet. Det kan siges at være ét af de mange budskaber i denne enestående bog, skrevet af en læge, der efter omfattende forstudier, herunder i hundredevis af interviews af krigsofre i andet og tredje led - 'krigsefterkommere' i ordets videste forstand. Ikke mindst familiemedlemmer til torturofre får i Birkelands bog mæle.

Bogens titel gengiver et hyppigt anvendt udtryk fra perioden 1940-45, lige som man f.eks. talte om at den og den

var "faldet", dvs. *dræbt* i krigen (mere eller mindre underforstået "som helt"). Bogen spænder beundringsværdigt vidt og giver læseren en indgående forståelse for utrolig mange aspekter af den tyske besættelse af Danmark 1940-45 *uden* at give en kronologisk beskrivelse af denne. Nej, dens ærinde er at afdække besættelsens *menneskelige omkostninger*. Den forklarer på forbilledlig vis hvordan der var meget 'slør i begreberne', om man så må sige.

F.eks. krævedes det efter den straffelov, der var gældende under besættelsen, at der skulle have været *krigs-lignende tilstande* for at en person kunne betegnes som landsforræder. Det betød - uanset at Danmark jo ikke i egentlig forstand førte krig mod Tyskland - at nogle danske landssvigere blev straffet hårdt, at der hurtigt vedtoges straffelovsparagraffer med *tilbagevirkende kraft*, og modsat, at tyske krigsforbrydere, fordi de faldt ind under en krigsførende magts folkeretlige rettigheder, fik langt mildere straffe end de danske medløbere.

Selv om det antal danskere, der mistede livet som følge den tyske besættelse, alt i alt kun androg ca. 870 personer, fylder denne periode *enormt* i dansk nutidshistorie og i danske selvforståelse i det hele taget. Men det er nok så meget dem, der overlevede eller rettere de medtagne overlevendes efterkommere, denne væsentlige bog handler om. Hvordan påvirkede det torturbødlernes eller torturofrenes familier, at de havde haft slægtninge med så forfærdende el-

ler tung en skæbne? – Ind imellem mange personskildringer forsyner Birkeland os med væsentlig statistik: Fx at 12.877 mænd og 644 kvinder blev dømt efter de straffelovstillæg, der kom til lige efter 1945-freden, at 76 danskere blev dødsdømt for landsforræderi, men kun 46 henrettet (resten blev benådet) og at seks tyskere blev dødsdømt, men ingen af dem henrettet.

Når danske torturbøddler og andre medløbere kunne opretholde deres tro på nazismen og retfærdiggøre deres grufulde handlinger havde det nok så meget at gøre med et *had til kommunismen* – en holdning, der så at sige var deres psykologiske 'referenceramme' uanset at Sovjetunionen efter 1941 var allieret med vestmagterne i krigen mod Hitler! Jødehadet var plantet hos dem tillige med en foragt for det borgerlige demokrati. Disse mennesker havde fået inddelt deres medmennesker i 'kategorier' som så at sige var deres alibi for alverdens ondskab! Af de omkr. 46.000 mennesker, som tyskerne anholdt under Danmarks besættelse blev iflg. Birkeland omkr. 2000 underkastet tortur. En del af dem har måttet døje med frygtelige mareridt lige siden.

Lige som en stor del af de sadister, der gik tyskernes ærinde, intet fortrød, så er der også en del tidligere modstandsfolk, der uanset den store psykisk pris, de måtte betale for deltagelse i modstandskampen, ikke fortryder deres indsats.

Birkelands bog giver mange personbeskrivelser, såvel af de kyniske stikkere som af heltmodige sabotører og en række andre, og forklarer herigennem indgående hvilke motiver, der drev nogle danskere i hver sin retning. Modstandsbevægelsen, der fra skønsmessigt godt 9000 personer i august 1944 steg til 49.000 i maj 1945, var den kraft, der ved sin sabotage af den tyske besættelsesmagt skaffede Danmark det ry, som placerede os solidt på allieret side – og dermed en position blandt de stater, der grundlagde FN.

Krigens helte, eventyrere og skurke

Sven Ove Gade: *Elefanten – En biografi om Flemming Juncker*, 238 sider, Gyldendal.

Erik Nørgaard: *Jane Horney*, 245 sider, Gyldendal.

Hvordan vikler man sig ud af en krig, og hvilke mennesker 'skaffede' os så at sige freden? Det kan man bl.a. blive klog på ved at fordybe sig i Flemming Juncker (1904-2002) - én af de skikkelser, der dengang gik gny af. Han er af de længstlevende af 'de store' danske modstandsfolk. Hans vidtspændende skæbne er fascinerende - som forstemand, gods- og savværksejer, *entreprenør* i videste forstand af ordet, men i den historisk-politiske forstand selvfølgelig især som den, der opbyggede den jyske modstandsbevægelse, da Tyskland holdt Danmark besat. Og det gan-

ske uanset at han få år forinden havde overtaget et af Danmarks største godser Overgård ved Mariager.

Stor var Juncker af statur og meget 'fyldte' han også i åndelig forstand i forsamlinger og i sine skrifter: Han var kemisk og landbrugsfagligt velfunderet, fyldt med nye ideer om industri-drift, og viste stor handlekraft gennem en inddæmning af et mægtigt fjordområde; iblandt var han ilter og uforsonlig. Da han i 1944 måtte flygte til London, kom han til at lede de britiske våbenedkastninger over Danmark.

Selv om han mange, mange år efter måtte gå fra godset med en økonomisk øretæve, må han henregnes til en betydningsfuld skikkelse i dansk landbrug og industri og en dynamisk handlingens mand, da britisk støtte til den danske modstandskamp skulle organiseres, praktisk som finansielt.

Sv. Ove Gade, der også har biograferet den fremtrædende modstandsmand Frode Jakobsen, giver et grundigt, detaljeret billede af Juncker - i sandhed en stridshingst af de sjældne.

Jane Horney (1918-45) kan henregnes til én af 2. Verdenskrigs *eventyrere*. Rundet af det bedre stockholmske borgerskab med en dansk mor og en svensk far satte hun sig for i 1930'erne og 40'erne at sprænge datidens konventioner, hun var smuk og frygtløs, opsat på at forme sit liv på grundlag af de mest spændende tilbedere og elskere, hun kunne opdrive. Forfatteren og journalisten

Erik Nørgaard har skrevet striber af bøger om skikkelser fra Danmarks besættelse, også en tidligere udgave af denne bog, og baserer sig nu på en del materiale fra Rigsarkivet, der først blev offentlig tilgængeligt i 2006.

Horney har næppe læst om den hollandske kvindelige mesterspion Mata Hari (som blev henrettet) - eller også var hun så fandenivoldsk, at hun medtog risikoen for selv at lide en voldsom død - hun blev henrettet af en dansk modstandsmands kugler på Øresund i 1945. Den meget detaljerede - og ikke synderligt reflekterende - beskrivelse følger minutiøst den svensk-danske kvindes rejser frem og tilbage mellem Sverige, Danmark og Tyskland og refererer med forbløffende akkuratse mange overraskende optrin, møder og andre slags tildragelser.

I en periode, hvor Danmark var besat af Tyskland, måtte det kaldes opsigtsvækkende, at en ung kvinde kunne omgås tyske politikere, officerer og journalister *samtidig* med at hun kunne pleje omgang med danske modstandsfolk. Af bogen får man nærmest det indtryk, at hun satte sin egen dagsorden og udnyttede sin charme og skønhed til at hjælpe hvem hun nu lystede. Ind imellem skaffede hun sig ansættelse på et skib, der gik til Grønland, alene for at se denne danske besiddelse.

Sine tyske forbindelser fik hun ved i en kortere periode at være gift med en norsk journalist, der var korrespondent i Berlin.

Bogen giver ikke den fulde sandhed om Jane Horney-dramaet - herunder om hun nu også var tysk agent. Det var dét, der udløste drabet på hende. Men hun opførte sig såre dumdrigt og kunne ikke undgå at give mange dét indtryk. Nørgaard står åben for henvendelser om sagen Horney, formentlig ud fra en tanke om at de mange løse ender i hendes levnedsløb givetvis i mange år frem vil give anledning til fortsat kulegravning, ikke mindst af historikere og journalister.